

Pakketbijen

J.J. Speelziek

Naar verwachting zullen de landsgrenzen binnen Europa weldra geen belemmering meer vormen. Hetzelfde zal metertijd ook gaan gelden voor de handelsbeperkingen. In dit verband kwam onlangs het thema 'package bees' of wel pakketbijen ter sprake, waarbij gesuggereerd werd, dat het in de toekomst wellicht mogelijk zal zijn pakket-bijen met bijvoorbeeld een raszuivere produktieve koningin te bestellen in Cyprus of enig ander land in het mediterrane gebied. Op de luchthaven Frankfurt arriveren in het voorjaar regelmatig uit de USA afkomstige pakketbijen.

De oorsprong van 'package bees'

276

Het was de Amerikaan A.I. Root, die aan het einde van de vorige eeuw experimenteerde met de verzending van naakte bijenvolken in gazen kooitjes. Het doel was kostenbesparing, want verzending van volumineuze kasten met ramen, raten en bijen was geen haalbare zaak. De aanvankelijke problemen daarbij betroffen de beluchting, aangepaste voeding en een snel transport. De maximale omvang van zo'n volkje stelde Root min of meer gelijk aan die van een overwinterd volk. Toen de V.S. later werd geteisterd door Amerikaans vuilbroed, bleek dat pakketbijen (zonder raten!) geen besmetting van die gevreesde ziekte overbrachten. Die ontdekking leidde mede tot het grote succes van transacties met pakketbijen.

Producenten van pakketbijen vinden we doorgaans in subtropische gebieden met een overvloed aan stuifmeel en langdurende drachten. Inmiddels is de produktie en verzending van pakketbijen van de zuidelijke naar de noordelijke staten van de V.S. en niet te vergeten Canada, uitgegroeid tot 'big business' waarin vele imkers een bestaansmogelijkheid vinden. Ook worden er vanuit de V.S. pakketbijen geëxporteerd naar andere landen.

Doelgroepen

Vele afnemers in het noorden van de V.S. en Canada zijn bedrijven, die bijen voor bestuivingsdoel-einden inzetten. Bestellingen hiervoor zijn uiteraard afgestemd op de bloeiperiode van de desbetreffende cultures. In het verleden werden ook pakketbijen zonder koningin besteld, dit om winterverliezen aan te zuiveren. In gebieden met zeer strenge winters worden de bijen na de honingooft aan hun lot overgelaten. Aan het einde van het seizoen doodt de imker de moeder, waarna de bijen vanzelf verdwijnen. De ontvolkte kasten met raten, nog voorzien van een

restant aan honing en stuifmeel, worden vervolgens overwinterd. In het voorjaar stort de imker de ontvangen pakketbijen (2 pond per pakket, bevruchte moeder) op de nog ten dele gevulde raten van deze kasten. Een bekend 'package-beekeeping' gebied is Peace-River-Valley in Canada (British Columbia en Alberta) met circa 190 beroepsimkers en 200 semi-beroeps- en hobby-imkers, die 's zomers 76.000 volken bezitten. Dit is een van de rijkste drachtgebieden ter wereld, waar van 1954 tot 1977 jaarlijks gemiddeld meer dan 75 kg honing per volk werd geoogst. De belangrijkste drachten zijn daar diverse klaversoorten, lucerne, koolzaad en wilgeroosje. Meestal ver uiteen wonende hobby-imkers maken ook veel gebruik van pakketbijen om aldus hun hobby in gang te zetten of wel uit te breiden. Via dezelfde kanalen kunnen ook jonge bevruchte moeren van verschillende rassen worden besteld. Heeft men bijvoorbeeld een moederloos volk, dan kan een moeder telefonisch worden besteld en een paar dagen nadien per post worden afgeleverd. Dit laatste is niets nieuws, daar er in ons land bijvoorbeeld Carnicamoeren per post uit Oostenrijk worden betrokken.

Vroegtijdig, zeker een maand tevoren bestellen biedt de beste garantie de bijen tijdig te ontvangen. Aanbevolen wordt de bijen, als het klimaat het toelaat, 9 weken voor de dracht 'in huis' te hebben. Het volk heeft dan, zondig met toediening van extra voer, de gelegenheid drie series broed af te werken en aldus voldoende haalbijen te produceren.

Verpakking

De meest gebruikte kooitjes zijn ca. 35 x 25 x 15 cm, voor- en achterzijde van gaas; in het midden tussen twee steunlatten en juist onder de opening aan de bovenzijde, ruimte voor een blik met suikeroplossing. Via deze opening worden op de bijenstand 2 of 3 pond (ca. 7.000 of 10.000 bijen) met behulp van een grote trechter in het kooitje gestort, waarna het deksel erop gaat. Daar de bijen dikwijls uit twee verschillende volken komen, gaat een en ander gepaard met veel rook, zodat de bijen compleet dizzy via de trechter in het kooitje belanden en bij het samengaan geen problemen veroorzaken. Een paar uur later wordt in de werkplaats door diezelfde opening het voer, een kiloblik suikeroplossing, en een moederhuisje met een jonge bevruchte moeder geplaatst. De moeder zit altijd apart in een moederhuisje bijgesloten, zodat de ontvanger onmiddellijk kan zien of ze gezond en wel is aangekomen. Ook bij de verdere behandeling is het voor de ontvanger praktisch, dat de moeder uit veiligheidsoverwegingen even apart kan worden gehouden. Het

voerblik en het moerhuisje zitten centraal bovenin het kooitje ingeklemd. Voor grotere hoeveelheden bijen bestaan aangepaste kooitjes. De verpakking, die bij grotere leveranties als regel teruggezonden wordt, gaat gemiddeld vijf jaar mee.

Bestellingen gereedmaken

De kooitjes worden gedurende de winter of wel in het minst actieve deel van het jaar gemaakt. De teelt van de koninginnen en de bijen wordt als zeer belangrijk beschouwd, men besteedt daaraan zeer veel aandacht, immers, bij de leverantie van slecht materiaal zoekt de klant een andere leverancier. Het afnemen van de bijen geschiedt als volgt.

- Een gebruikelijk systeem is 'drumming' of 'driving', een methode die te vergelijken is met het maken van een 'jager' door de korfinker. In beide Engelse begrippen herkennen we namelijk: trommelen (trommelzwerm) en drijven (jager). Hierbij worden deksel en dekplank van een tweebaksvolk vervangen door een moerrooster, waarop een lege bak met deksel komt te staan. Door tegen beide zijden van de kast ritmisch te trommelen, al dan niet met stokken, verplaatsen de bijen zich, exclusief de moer en darren, massaal naar de duistere ruimte van de lege bak. De bijen blijven opmerkelijk rustig. Aldus kunnen de benodigde bijen uit de erboven geplaatste bak probleemloos via een trechter in de kooitjes worden gestort.
- Een tweede methode is het werken met een assistent, de 'queenfinder', die aan de 'schudploeg' vooraf gaat. Deze plaatst alle ramen tijdelijk in een andere kast, echter met uitzondering van het raam met de moer erop, dat hij weer terugplaatst. De apart geplaatste bijen worden dan naar behoefte afgeslagen.
- Bij een derde methode is de trechter voorzien van een rooster. De bijen worden er met behulp van veel rook doorheen gedreven, waarna de moer achterblijft en teruggeplaatst wordt.

Bij de beschreven methoden, die per volk drie- tot viermaal per maand worden uitgevoerd, wordt geen risico gelopen, dat de moer wordt meegezonden of verloren gaat. Pakketbijen worden altijd direct na de samenstelling verzonden. De vervoerders maken scherpe afspraken, zij arriveren, laden en vertrekken weer zo snel mogelijk. Het is de opzet dat pakketbijen binnen 36-48 uur weer vliegvaardig zijn.

Verzending

In de beginperiode was er een speciale regeling met de spoorwegen. Grotere partijen werden later met een speciale vrachtwagen afgeleverd, terwijl er

ook klanten zijn, die hun bestelde pakketbijen zelf afhalen. Bij meer dan 200 pakketten is zelf afhalen over het algemeen rendabel. De meeste afleveringen vinden plaats in de maanden april en mei, waarbij luchttransport eveneens een rol speelt. Naarmate het seizoen vordert en de temperatuur stijgt, moet meer aandacht worden geschonken aan de beluchting.

De ontvangst van pakketbijen

Pakketbijen worden direct na ontvangst gehuisvest. De eerste handeling daarna is het voeren, bij voorkeur door het aanbieden van enige ramen met honing. Voor een snelle ontwikkeling van het pakketbijvolk is het wenselijk dit enkele weken rijkelijk te voeren. Vanwege het risico van vervliegen, wordt aangeraden het huisvesten bij goed vliegweer uit te stellen tot de avond. De volgende morgen kunnen de bijen dan in alle rust invliegen. Tijdens de reis is de jonge bevruchte moer in het moerhuisje voldoende gewend aan de voor haar vreemde bijen, zodat het vrijkomen uit het moerhuisje geen problemen oplevert. Toch laat menig imker haar zekerheidshalve via een deegprop het moerhuisje 'uiteten'. Het succes van de ontwikkeling van een pakketbijvolk is ondanks alles nog altijd gelegen in een rijk drachtgebied in de directe omgeving. Beginnende imkers wordt aangeraden te starten met drie tot vijf pakketten en eventueel een paar pakketten samen te voegen, zodat het volk wat meer volume krijgt. Mogelijke beginfouten worden daarmee tevens ondervangen.

Conclusie

Toen begin van deze eeuw accijnsvrije suiker ter beschikking kwam, werden de korfvolken niet meer afgezwaveld. Zo ontstond er in ons land en in Duitsland een levendige handel in naakte volken. Tezelfdertijd nam ook in de V.S. de handel in naakte volken (pakketbijen) een grote vlucht. Toch hadden deze twee zaken niets met elkaar te maken. De vraag kan gesteld worden of handel in pakketbijen binnen de EG tot de mogelijkheid behoort. Ik geloof van niet. In de eerste plaats ontbreken in Europa de rijke drachtgebieden, zoals we die aantreffen in de noordelijke staten van de V.S. en Canada. Verder heeft het goed functionerende systeem van 'package bees' in de V.S. een aanloopperiode gehad van ettelijke decennia, een ontwikkeling die niet zonder meer overgenomen kan worden. Ten slotte beschikt elk land in het dichtbevolkte Europa over zoveel bijenhandelaren, -organisaties en -Instituten, dat iedere Europeaan op betrekkelijk korte afstand van zijn woonplaats vrijwel alle mogelijke bijenwensen in vervulling kan laten gaan.